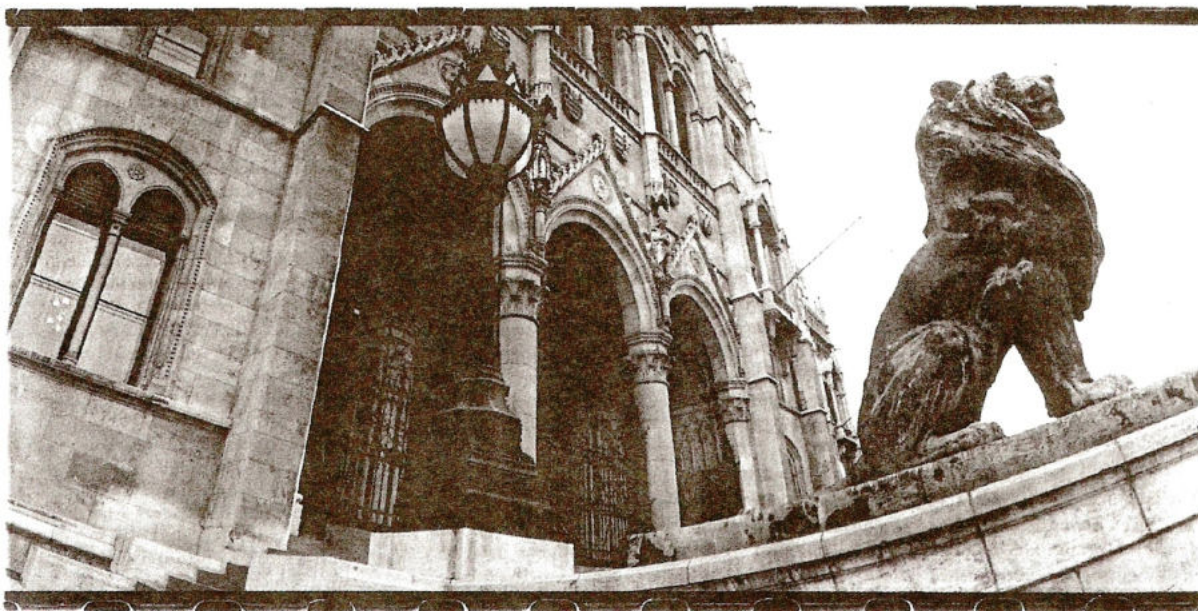

Reagálás: Magyar Fórum, 1995. 07. 20. Zsilka László: Eörsi az Alkotmánybíróság ellen

Eörsi István

Egy új szerep vonzásában

Fotó: Déri Miklós

maradt a szám az ámulattól. Hiszen ez nyílt felszólítás, csak úgy sűt belőle a tette kész elszántság. Amikor Antall József a miniszterelnöki büdcsé keretébe sorolta a televízió és a rádió költségvetését, és e nyilvánvaló alkotmányértést megszüntetendő a szép emlékeztető 1992-es évben kilencvenkét képviselő az Alkotmánybírósághoz fordult, ez csak 1994. október 17-én – tehát már a Horn-kormány idején – bírt magának időt szakítani arra, hogy megsemmisítse a képtelenséget. Azt az 1974-ben hozott hírhedt jogszabályt pedig, mely a rádiót és a televíziót a Minisztertanács felügyelete alá rendelte, alkotmányellenesnek mondta ugyan, de nem helyezte hatályon kívül még azután sem, hogy az Országgyűlés nem hozta meg az Alkotmánybíróság által meghatározott időpontig az új médiatörvényt, minek következtében át kellett lábolnunk a Nahlik-lápon és a Csúcs-mocsáron. Akkor most miért vált Sólyom ilyen szembeződkően stílust? – kérdeztem

Az Alkotmánybíróság ítéletei megfellebbezhetetlenek. Ebből a mi hagyományosan tekintélyelvű közvéleményünk és hangadó, a gombnyomásra háborgó zornaliszták arra követeltetnek, hogy ez a testület de-

egyébként is feltehetően ágyba vizes.

Szerintem éppen annak a ténynek kellene buzdítania ben-nünket a kritikai szemléletre, hogy az Alkotmánybíróság ítéletei utólag nem másíthatók meg.

világnézetű, pártvonzalmú *emberek*ből tevődik össze – olyan kö-zegben tevékenykedhet, mely bí-rálatukat merényletnek vagy – jobb esetben – illetlenségnek tekinti.

Amikor a Bokrosról elneve-

Minden olyan intézkedés, mely inflációt gerjeszt vagy növeli a munkanélküliséget, az adót, alkalmas arra, hogy – felkészülési idő nélkül – szerzett jogokat semmisítsen meg.

mokratikus szándékkal nem is bírálható. A demokratikus intéz-ményrendszer legfőbb őrei a de-mokrácia szellemének inkarná-ciói, aki nem ért velük egyet, annak nincs jogérzéke, szociális ér-zéke, erkölce csökevényes, és

A kritika az egyetlen – praktikus következményekkel nem járó – normakontroll, amelynek ezek az ítéletek alávetethetők. Ugyanis mérték- és szereptévesztésre vezethet, ha egy nagyhatalmú tes-tület – mely különféle jellemű,

zett stabilizációs törvénycsomag elfogadása után Sólyom László villámgyorsan bejelentette, hogy az Alkotmánybíróság később kezdi meg szabadságát, ha az új törvényekkel kapcsolatban be-adványok érkeznek hozzá, táta

magamtól. A közvélemény mö-götte áll, talán ez ad szárnyakat neki. Másrészt az ország egyik legelismertebb jogásza, felkés-zültségét még senki sem vonta kétségbe. Csak nem került vala-mi új szerep vonzásába?

Máris előlege-

zem, gondolatmenetemet megszakítva, tündőéseim végeredményét. Az Alkotmánybíróság – és feltételezésem szerint elsősorban az elnöke – a jelenlegi törvénykezési ciklusban azt a szerepet szeretné eljátszani, sokkal erősebb pozícióból, amellyel a korábbi ciklusban Göncz Árpádot vádolták: súllyá akar válni a magasba billent, csaknem üres serpenyőben, hogy legalább kiegyenlítődjék a mérleg. Ha az egyik oldalon ott a 74 százalék, akkor legyen ott a másik oldalon a megfellebbezhetetlen testület. Hogy ezt a mutatványt jó lélekkel játszhasa el, Sólyom Lászlónak összhangba kell hoznia bizonyos tudományos lelkiismeretét ezzel az új szereppel. Ez nem lehet könnyű feladat. Ilyenkor az ember támadásba megy át. Az új szerep odáig ragadta Sólyomot, hogy a rádió nyilvánossága előtt (Rádás, június 30.) keményen megbíráta a köztársaság elnökét. Az ilyen szerepvállalás csak alkotmányos válság idején áll jól az Alkotmánybíróság elnökének, és inkább illene mondjuk egy jövőbeli elnökjelölthöz, de persze hozzá is csak a választás közeledtével.

Hadd hozzak fel állításom igazolására egy bekezdést a családi pótlékról és családi támogatásról szóló stabilizációs törvényt megsemmisítő határozat indokolásából: „A szerzett jogok védelme a jogállamban szabályként érvényesül, de nem abszolút érvényű, kivételt nem tűrő szabály. A kivételek elbírálása

a z o n -

ban csak esetenként lehetséges. Azt, hogy a kivételes beavatkozás feltételei fennállnak-e, végső fórumként az Alkotmánybíróságnak kell eldöntenie.” Alkalmazzuk ezt az egyik 1991-es határozatból átemelt passzust a jelenlegi helyzetre. Szerzett jogok – amilyen például az anyasági segély – nem csak explicitre vonhatók vissza. Minden olyan intézkedés, mely inflációt gerjeszt vagy növeli a munkanélküliséget, az adót, alkalmassá teszi arra, hogy – felkészülési idő nélkül – szerzett jogokat semmisítsen meg. A pénz rohamos elértéktelenedése nagyobb veszteséget okozhat egy családnak, mint ha megvonják az anyasági segélyt. (Például ha az Alkotmánybíróság döntése a Hungaro-Hotel-botrány után másodsor is, és ezúttal végzetesebben megingatná az átkozott pénzvillám bizalmát, amire van némi esély, akkor ez a döntés is hozzájárulhat a szerzett jogok felszámolásához.) Az Alkotmánybíróság, hogy elkerülje a kézenfekvő ellenvetéseket, korábbi határozatára hivatkozott, mely szerint kivételként elvehető a szerzett jogok. És most jön a findzsacsacsel, mely a mai kontextusban csak az új szerepvállalással magyarázható. A kivételes beavatkozás feltételei nem körvonalazhatók, nincsenek objektív kritériumaik, csak az Alkotmánybíróság döntheti el esetről esetre, hogy a jogfosztó törvényre kimondja-e az áment. Ily módon

a z

al k o t m á -

nyosság bevallottan szubjektív mérlegelés függvénye. Ez esetben viszont el sem várható a kormánytól, hogy bizonyult döntési mechanizmusaiba beépítse az alkotmányosság szempontjait, hiszen ezeket, az Alkotmánybíróság édes titkait, nem ismerheti. Az alkotmánybíró viszont zavartalanul játszhatja el kiegyensúlyozó szerepét.

Egy másik példa ugyanebből a döntésből: „Az alkotmányellenes, ha az arányok (valamely szolgáltatás biztosítási és szolidaritási elemeinek arányai, E. I.) olyan mértékben eltolódnak, hogy az eddigi védelem szintje minőségileg gyengébbre változik, s ennek nincs alkotmányos indoka.” Alkotmányellenes tehát, ha mondjuk egy törvényesen biztosított jog helyett a rászoruló pusztán segélyben részesül, alkotmányos indok nélkül. Felmerül a kérdés, hogy mi számíthat alkotmányos indoknak? Az ország fenyegető fizetési képessége például ide sorolható? A fizetési képtelenség a szerzett jogok teljes rendszerét, sőt, az ország demokratikus rendjét is veszélyeztetné. Ki mérlegelheti, hogy van-e elegendő alkotmányossági indok vagy nincs? Az Alkotmánybíróság, nyilvánvalóan. Mit kell az Alkotmánybíróságnak mérlegelnie, ha egy, a fizetési képtelenség réme által ihletett költségvetési törvénycsomag

al-

k o t m á -

nyos indokai-

nak meglétéről

vagy hiányáról dönt? A

gazdasági tényezőket, nyil-

vánvalóan. Ez azonban – mint

erre Bokros Lajos a Duna Tv-

ben felhívta a figyelmet – nem

feladata. Sólyom László azt fele-

lte szép parkban, zöld gyepen,

hogy testülete nem gazdasági,

hanem alkotmányos szempontokat

mérlegelt csupán. Ha ez így

van – és nincs okom kételkedni

a szavában –, akkor az „alkotmá-

nyos indoknak” – legalábbis

költségvetési törvények esetén –

éppúgy nincsenek objektív kritéri-

umai, mint a szerzett jogok vé-

delmének.

A figyelmes olvasó észrevette már, remélem, hogy ez az írássom nem a stabilizációs csomag szavait és betűit védi. Bár fő célját helyeslem, első pillanattól bántott az átfogó program kivételzési módjának végletes centralizmusa. Az Alkotmánybíróság döntése mögött viszont egy másfajta centralizmus: a gondoskodó állam osztásadalmi nosztalgiaja sejlik. Mégsem pusztán jelenlegi határozatát bírálom. Azt is el tudom képzelni, hogy a kormányzat másodsorú nekifutásra kevésbé fájdalmasan vág

r a j -

t u n k

eret, a

mindenképp

szükséges Meg-

takarítás érdeké-

ben. Ezt a cikket

azért írom, mert nem

tesz boldoggá az a sze-

rep, amelyre a megfel-

lebbezhetetlen testület-

nek jogi állapotaink lehető-

séget adnak. Van egy toldo-

zott-foldozott alkotmányunk,

valóságos likkollektív, és van

egy elsőrendű jogász, az Al-

kotmánybíróság elnöke, aki

feladatának tekint, hogy be-

töltse a hézagokat. Hiteles em-

ber, akiből árad a meggyőződés,

majdnem azt mondtam: elhiva-

tottság. Szubjektívnak nyilvánít-

ja anyagát, mert benne

magában egy teljes, összefüggő

rendszer él. Ezt akarja a külvil-

ágban is megteremteni, ezért

vonzza őt, nem másért, a mér-

leg súlytalanabb serpenyője.